

Грудень

Могилянські читання, присв. 930-літтю літописного зводу преп. Никона Печерського по темі “Пам’ятки Давньої Русі в студиях сучасних вчених: історія, дослідження, збереження”

Київ

Національний Києво-Печерський історико-культурний заповідник

01015 Київ, Івана Мазепи (Січневого Повстання) 21, корп. 8
тел. 044-290 12 79
факс 290 46 48

ДИСЕРТАЦІЙНІ ПРАЦІ, ЗАХИЩЕНІ В 2002 РОЦІ У СПЕЦІАЛІЗОВАНІЙ ВЧЕНІЙ РАДІ Д 26.161.03

ДОКТОРСЬКІ ДИСЕРТАЦІЇ:

ГОРБАЧЕНКО Т.Г. – „Вплив християнства на становлення писемної культури Русі-України: філософсько-релігієзнавчий аспект”
– філософські науки.

Дисертація є першим у сучасному релігієзнавстві комплексним дослідженням впливу християнства на становлення писемної культури Русі-України з позицій системного розгляду етноконфесійних проявів її будови. Обґрунтований зв'язок писемної культури з історичною свідомістю, її непересічна роль у збереженні етнічної й політичної самосвідомості Русі-України. Розглянута роль мови, писемності, рукописної, друкованої книги, монастирської бібліотеки як складових системи писемної культури, які виступають свідченням пізнавальних, естетичних, духовно-релігійних потреб народу і своєрідним засобом відтворення духовного й релігійного життя соціуму, національного стилю мислення й менталітету.

КАНДИДАТСЬКІ ДИСЕРТАЦІЇ:

БИЧАТІН С.В. – *„Релігійно-культурологічна концепція К.Г. Юнга”* – філософські науки.

Дисертацію присвячено дослідженню релігійно-культурологічної концепції К.Г. Юнга. В роботі доводиться, що розуміння релігії та культури швейцарським мислителем виступає складовою частиною всього його вчення. Відповідно досліджуються основні методологічні підходи та концептуальні положення юнгівського вчення та їх вплив на релігійно-культурологічні погляди К.Г. Юнга. Особлива увага приділена юнгівській інтерпретації релігії, розумінню природи Бога, сутності “природного богослов’я”, символу, міфу та культури. Аналізується значення його релігієзнавчих поглядів для наукового вивчення релігії, з’ясовуються основні положення Одкровення К.Г. Юнга та культурологічної концепції.

ВАЛЬЧУК А.М. – *„Релігієзнавчий аналіз проблеми життя та смерті в українській думці XI-XV століть”* – філософські науки.

У дисертації доводиться, що проблема життя та смерті посідає чільне місце в українській думці XI-XV століть. Аналізується специфіка проблеми в рамках релігієзнавчих студій. Досліджуються періоди формування, становлення та розвитку проблеми в духовності тогочасного східнослов’янського населення. Обґрунтовується положення, що в українській духовній традиції раннього періоду панувала богословська інтерпретація досліджуваної проблеми. Теоретичний аналіз проблеми життя та смерті в українській думці XI-XV століть засвідчив своєрідність її становлення та розвитку в тісному взаємозв’язку із соціально-політичними та історичними детермінантами. Розуміння та висвітлення проблеми життя та смерті перебувало під впливом соціально-історичних реалій тих часів.

ГУЗЕНКО С.М. – *„Висвітлення проблем історії Церкви України-Русі (православ’я давньоруського періоду) на сторінках журналу “Труды Киевской Духовной академии”* – історичні науки.

Дисертація є першим у вітчизняній науці комплексним релігієзнавчим дослідженням публікацій ТКДА, присвячених історії Церкви України-Русі. У праці висвітлено діяльність часопису як осередку церковно-історичної науки; проаналізовано опубліковані в ньому дослідження, що стосуються історії давньоруської Церкви, в яких

пріоритетна роль належить проблемам християнізації Русі-України, устрою та діяльності Церкви Київської Русі, місцю й значенню київських храмів і монастирів у розбудові давньоруської держави і Церкви.

ДУДАР Н.П. – „Релігійність в українському соціумі: детермінанти і характеристика сучасного стану” – соціологічні науки.

Дисертацію присвячено дослідженню релігійності в постсоціалістичній Україні, виявленню детермінант і характерних рис її сучасного стану. Сучасна релігійність в українському соціумі детермінована явищами трьох типів – мега-, макро- та мікрорівневими. Мегарівневі (загальносвітові), макрорівневі (власне українські) детермінанти в своїй сукупності створюють умови для виникнення та існування сучасної релігійності *de jure*, які лише в поєднанні з мікрорівневими (особистісними) детермінантами спричинюють нову творену і відтворену релігійність *de facto*. На основі емпірії робиться висновок, що сучасна релігійність як духовний феномен характеризується неоднорідністю, незавершеністю, неоднозначністю, поліфункціональністю, багатоконфесійністю (при домінуванні християнської традиції) та дисгармонійністю між кількісним піднесенням і невідповідним якісним наповненням, а її основними рисами є суперечливим дуалізм, що проявляється, з одного боку, у відкритості, адогматичності, демократичності, синкретизмі, толерантності, лояльності, приватизації тощо, а з іншого - у духовній ентропії, еклетиці, невизначеності, фрагментарності, популізмі, конформізмі, обрядовірстві, прагматизації тощо.

ЖАЛОВАГА А.С. – „Антропологічні основи християнського проповідання” – філософські науки.

Дисертація є філософським дослідженням антропологічних основ сучасного проповідання основних християнських конфесій на території України – православ'я, католицизму та протестантизму. На основі емпірії робиться висновок, що сучасна релігійність як духовний феномен характеризується неоднорідністю, незавершеністю, неоднозначністю, поліфункціональністю, багатоконфесійністю (при домінуванні християнської традиції) та дисгармонійністю між кількісним піднесенням і невідповідним якісним наповненням, а її основними рисами є суперечливим дуалізм, що проявляється, з одного боку, у відкритості, адогматичності, демократичності, синкретизмі, толерантності, лояльності, приватизації тощо, а з іншого - у духовній ентропії, еклетиці,

невизначеності, фрагментарності, популізму, конформізму, обрядовірстві, прагматизації тощо.

ЗАЛУЖНА А.Є. – *„Трансформація релігійно-моральної проблематики в екзистенціалізмі”* – філософські науки.

Дисертацію присвячено філософсько-релігієзнавчому аналізу релігійно-моральної проблематики в нігілістично орієнтованому екзистенціалізмі та вітчизняному екзистенціалістському філософуванні. В результаті дослідження виявлено трансформацію релігійних та моральних феноменів у релігійній філософії С.Кіркегора та у французькому атеїстичному екзистенціалізмі.

КАПРАНОВ С.В. – *„Ісе моногатарі” як пам’ятка японської релігійно-філософської культури доби Хейан*” – філософські науки.

У дисертації проведено світоглядний аналіз видатного твору японської класичної літератури "Ісе моногатарі", визначено його місце в історії японської думки. Визначено структуру й тенденції розвитку релігійно-філософської культури раннього Хейану (794 – 905). Автор доводить, що світоглядні засади "Ісе моногатарі" – сінтоїстський орієнтований індивідуалістичний містицизм, заснований на метафізиці статі й фідейстичному ставленні до слова.

КАЧУРОВА С.В. – *„Соціальна адаптація нових релігійних течій (філософський аналіз)”* – філософські науки.

У дисертації розглядаються різні аспекти процесу соціальної адаптації нових релігійних течій (НРТ), а також методологічні питання їх дослідження. Аналіз найбільш конфліктних ситуацій у релігійній сфері кінця ХХ ст. свідчить, що НРТ здатні ставити перед світською державою такі проблеми, вирішити які не можуть навіть найрозвиненіші інститути демократії. На підставі цього дослідження робиться висновок про те, що особливість сучасної релігійної ситуації полягає у створенні поряд із релігійною практикою відносно самостійної сфери релігієзнавчої теорії, в яку трансформуються соціальні суперечності, створювані НРТ.

КІРЮХІН Д.І. – *„Феномен релігії в філософії Г.В.Ф.Гегеля”* – філософські науки.

Дисертацію присвячено дослідженню гегелівського розуміння феномену релігії. У дисертації доводиться, що розуміння релігії розвивалось протягом всієї творчості Г.Гегеля. Відповідно виокремлюються два основних етапи розвитку гегелівської думки та

розкриваються особливості тлумачення релігії на кожному з них. Окрема увага в роботі приділена гегелівській інтерпретації релігійної свідомості, також розкривається діалектика людини та Бога у Гегеля, особливості його інтерпретації історії релігії, аналізується значення принципу системності для формування філософії релігії як окремої дисципліни. В процесі дослідження з'ясовуються функції релігійної спільноти в суспільстві та аналізується гегелівська тема "смерті Бога" у співвідношенні з розвитком цієї теми у Ф.Ніцше.

КОЗЛОВ М.М. – *„Язичницькі уявлення східних слов'ян про потойбічний світ (IX- XIII ст.)”* – історичні науки.

Дисертація – є першим у вітчизняній науці комплексним історіософським дослідженням східнослов'янського язичницького міфу про потойбічний світ. У роботі аналізується структура східнослов'янських посмертних уявлень, трансформація їх під впливом християнських канонів протягом XI – XIII ст. Комплексно розглядається східнослов'янська язичницька обрядовість, космологічні вірування, пов'язані з небесним потойбічним світом, зміст та ідейна семантика уявлень про підземний світ мертвих.

ЛУБСЬКА М.В. – *„Релігієзнавчо-правовий аналіз змісту та реалізації принципу свободи совісті й віросповідання в Україні”* – філософські науки.

Дисертація є першою спробою у сучасному релігієзнавстві здійснити комплексний релігієзнавчо-правовий аналіз змісту та реалізації принципу свободи совісті й віросповідання в Україні в контексті сучасних міжнародно-правових стандартів. Визначені ознаки сучасної моделі державно-церковних відносин в Україні, які характеризуються демократичністю, послідовністю та зваженістю, а базові конституційно-правові положення цієї моделі відповідають демократичним принципам і загалом задовольняють права і свободи людини, спираючись при цьому на багатовікову спадщину врегулювання відносин між церквою й державою як двома важливими соціальними інститутами.

РОМАНОВСЬКИЙ О.О. – *„Проблеми смисложиттєвих цінностей у розвитку російської емігрантської релігійної думки на матеріалах часопису “Путь” початкового періоду”* – філософські науки.

Дисертація є філософським дослідженням розуміння смисложиттєвих цінностей, яке було виробленим авторами журналу

“Путь”, і яке може бути критерієм у визначенні Добра і Зла. Автори журналу беруть за основу вироблені християнством ціннісні орієнтації, які ґрунтуються на загальнолюдських цінностях. Відзначається, що етичний монізм християнства надає протилежні ціннісні значення створенню і руйнації, не приділяє належної уваги єдності цих протилежностей. Також стверджується, що абсолютна досконалість не є потенцією, але актуально існує у Бога. Тому акцент у діяльності людини переноситься з творчості на консервацію. Бердяєв, навпаки, онтологізує свободу, вважає, що у свободі міститься джерело величі й нікчемності людини.

ШЕЛУДЧЕНКО О.Т. – *„Месіанські ідеї монотеїстичних релігій (історико-філософський дискурс)” – філософські науки.*

У дисертації проведено аналіз месіанських уявлень монотеїстичних релігій та зроблено ряд висновків щодо тієї ролі, яку вони відіграють у процесах духовного засвоєння суспільної трансформації, оновлення засад людського буття в світі. Дослідження спрямоване на пошук категорій спільності, ліній збігу основних уявлень про таку фундаментальну побудову релігійної свідомості, як ідея приходу Месії. Дисертант доходить висновку, що месіанство є тією категорією релігійної свідомості в монотеїстичних релігіях, за допомогою якої вона рефлексує невідповідність історично посталих форм суспільного життя його новим духовно-практичним засадам. Завдяки існуванню цієї категорії суспільна свідомість (однією з форм якої є релігія) здатна осягнути необхідність входження в нову систему уявлень, остаточного відокремлення від минулого, зберігши при цьому минулий досвід духовного освоєння світу.